

درس یکم: ذخیره دانشی

سوالات متن-تحلیل تصاویر-پاسخ فعالیت ها

نگارش: دکتر مزده قربانعلی زاده

سرگروه علوم اجتماعی استان گیلان

مقدمه

صفحه ۲

۱- انسان با چه شیوه‌هایی قادر به شناخت جهان است؟

الف) از راه حس: آدمی از همان ابتدای تولد صداها را می‌شنود. کم‌کم چشم باز می‌کند، اطراف خود را می‌بیند و به مرور اشیا و افراد را از هم تشخیص می‌دهد.

ب) از راه زبان (برسس و پاسخ از دیگران): بعد از مدتی با کلمات آشنا می‌شود. سخن می‌گوید و با سخن گفتن، روند آگاه شدن او از جهان اطرافش سرعتی شگرف می‌یابد. تا قبل از اینکه بتواند سخن بگوید، از راه حس (شنیدن، دیدن و...) می‌فهمید؛ اما وقتی زبان می‌گشاید، راه جدیدی برای ارتباط با جهان و فهم آن، پیش رویش باز می‌شود. از آن پس به دریافت‌های حسی خویش بسنده نمی‌کند و برای شناخت جهان اطراف خود، از دانسته‌های دیگران نیز بهره می‌برد.

ب) از راه تفکر و تعقل: پرسش و پاسخ از دیگران، باز هم راه دیگری برای فهم جهان هستی به روی او می‌گشاید. راهی که در میان موجودات دنیا، تنها برای آدمی گشوده شده است. انسان با تفکر و تعقل، از دیده‌ها، شنیده‌ها و خوانده‌هایش فراتر می‌رود، معنای پدیده‌های اطراف خود را درک می‌کند و به آگاهی گسترده‌تر و عمیق‌تری از عالم و آدم می‌رسد.

۲- کدام شیوه شناخت است که در میان موجودات دنیا، تنها برای آدمی ممکن شده است؟ تفکر و تعقل

۳- کدام توانایی راه تفکر و تعقل را برای فهم جهان هستی به روی انسان می‌گشاید؟ پرسش و پاسخ از دیگران

صفحه ۳

۴- منظور از ذخیره آگاهی یا ذخیره دانشی چیست؟

هرآنچه افراد از تجربه‌های فردی و اجتماعی خود، مطالعات مدرسه‌ای، دانشگاهی و... می‌آموزند، ذخیره آگاهی یا ذخیره دانشی آنها را شکل می‌دهد. هر فرد، گروه، قوم، جامعه و امتی یک ذخیره دانشی دارد. این ذخیره دانشی، راهنمای زندگی آنهاست.

دانش عمومی

۵- چه ارتباطی بین مفاهیم کنش و آگاهی وجود دارد؟

کنش آدمی وابسته به آگاهی است و بدون آگاهی انجام نمی‌شود. ولی ما اغلب از آگاهی و دانشی که درباره کنش‌های خود داریم و اهمیت و نقشی که این آگاهی در زندگی ما دارد، غافلیم.

۶- یک مثال ذکر کنید که نشان دهد افراد چگونه به آگاهی خود نسبت به کنش‌هایشان بی‌توجه می‌برند؟

فرض کنید به پیشنهاد دوستی به یک میهمانی دعوت شده‌اید که در آن کسی را نمی‌شناسید. در چنین موقعیتی، دقت و احتیاط شما بیشتر می‌شود. پیش از انجام دادن هر کاری فکر می‌کنید. حتی به اینکه چگونه راه بروید، چه وقت و چگونه حرف بزنید و چه بگویید یا چگونه غذا بخورید، می‌اندیشید. در این موقعیت متوجه می‌شوید که در راه رفتن، غذا خوردن و حرف زدن آگاهی‌ها و دانش‌هایی وجود دارد که به سبب عادت، از نظر شما پنهان بوده است.

۷- کدام عامل باعث می‌شود آگاهی موجود در کنش‌هایی نظیر راه رفتن، غذا خوردن و... از نظر ما پنهان شود؟
عامل عادت کردن (تکرار کنش تا جایی که به یک عادت تبدیل شود)

۸- اگر آگاهی و دانش نسبت به کنش وجود نداشته باشد چه تأثیری بر زندگی اجتماعی دارد؟
زندگی اجتماعی مختل می‌شود و جهان اجتماعی فرو می‌پاشد.

۹- دانش و آگاهی نسبت به کنش‌های انسانی چگونه به دست می‌آید؟

این دانش را انسان‌ها در طول زندگی خود به دست می‌آورند؛ یعنی این دانش، حاصل از زندگی است.

۱۰- دانش عمومی را تعریف کنید.

ما انسان‌ها با تولد و ورود به جهان اجتماعی، با دیگرانی که در همان جهان اجتماعی زندگی می‌کنند، در مجموعه‌ای از آگاهی‌ها و دانش‌ها سهیم و شریک می‌شویم. این نوع دانش را دانش عمومی می‌نامند.

۱۱- فردی که تصمیم می‌گیرد به تنهایی و بیرون از جامعه زندگی کند، با چه مشکلی مواجه خواهد شد؟

این فرد در موقعیت‌هایی که از آنها آگاهی ندارد، با مشکل مواجه می‌شود و اگر بخواهد برای انجام دادن هر کاری بیندیشد، زندگی‌اش بسیار پرزحمت می‌شود.

۱۲- فردی که تنها و بیرون از جامعه زندگی کند، چگونه بر ذخیره دانشی خود می‌افزاید؟

او مجبور است پیش از انجام دادن هر کاری، فکر کند تا آگاهی لازم را برای انجام آن به دست آورد و بتواند آن را انجام دهد. در صورتی که آن عمل موفقیت‌آمیز باشد، دفعات بعد برای انجام دادن آن از همان دانش قبلی استفاده می‌کند. پس در وقت و انرژی او صرفه‌جویی می‌شود و می‌تواند به فعالیت‌های دیگر بیندیشد و راه انجام آنها را بیابد. بدین ترتیب به سختی بر ذخیره دانشی او افزوده می‌شود.

صفحه ۴

۱۳- انسان‌هایی که در جامعه زندگی می‌کنند از چه مزیتی برای کسب دانش مورد نیاز برخوردارند؟

از آنجا که ما انسان‌ها با هم زندگی می‌کنیم، مجبور نیستیم خودمان به تنهایی و جداگانه، دانش لازم برای تک‌تک کنش‌هایمان را تولید کنیم. جهان اجتماعی؛ یعنی جامعه و فرهنگی که در آن زندگی می‌کنیم، دانش لازم برای زندگی یا همان دانش عمومی را در اختیار ما قرار می‌دهد.

۱۴- گسترده‌ترین بخش ذخیره دانشی ما کدام است؟ دانش عمومی

۱۵- ما درباره..... کمتر می‌اندیشیم؛ بیشتر از آن استفاده می‌کنیم و در تعامل با یکدیگر آن را به کار می‌بریم. دانش عمومی

۱۶- کدام نوع دانش است که درباره آن کمتر می‌اندیشیم و بیشتر از آن استفاده می‌کنیم؟ دانش عمومی

۱۷- چرا دانش عمومی را به هوا برای انسان تشبیه می‌کنند؟

انسان همواره از هوا استفاده می‌کند، اما اغلب متوجه آن نیست و از اهمیت آن غافل است. او هنگامی متوجه وجود هوا می‌شود که تغییری در آن رخ دهد و تنفس را با مشکل مواجه نماید.

دانش علمی

صفحه ۵

۱۸- ذخیره دانشی بشر چند بخش دارد؟ دو بخش: دانش عمومی و دانش علمی

۱۹- دانش علمی چیست؟ آن بخش از ذخیره دانشی است که با تأمل و اندیشه در دانش عمومی به دست می‌آید و از آن عمیق‌تر و دقیق‌تر است.

۲۰- عمیق‌ترین و دقیق‌ترین بخش ذخیره دانشی، کدام دانش است؟ دانش علمی

۲۱- یک پدیده اجتماعی مثال بزنید که در مورد آن هم دانش عمومی و هم دانش علمی وجود دارد. زبان

۲۲- چگونه می توان تفاوت دانش عمومی و علمی را در مورد پدیده اجتماعی زبان درک کرد؟

با مقایسه دانش کاربران و سخنگویان زبان فارسی با دانش متخصصان زبان فارسی

۲۳- دانش علمی چه تأثیری بر شناخت عمومی دارد؟

کسی که دانش علمی دارد، به درک عمیقی از شناخت عمومی جهان اجتماعی خود می رسد. آسیب ها و اشکالاتی را که به شناخت عمومی راه پیدا کرده باشند، شناسایی می کند و قدرت پیدا می کند که از حقایق موجود در شناخت عمومی دفاع کند.

۲۴- تلاش های علمی چه تأثیری بر دانش علمی و عمومی جامعه می گذارد؟

تلاش های علمی به تدریج بر ذخیره دانش علمی جامعه می افزاید و دانش عمومی را غنی تر می کند.

۲۵- دانش علمی چگونه شکل می گیرد؟ یک مثال ذکر کنند.

دانش علمی با تلاش برای حل مسائل و مشکلات زندگی، شکل می گیرد و پیشرفت می کند؛ یعنی هر وقت در یک جامعه، مسئله خاصی مطرح می شود، زمینه برای پیدایش و رشد دانش علمی درباره آن نیز فراهم می گردد؛ مثلاً کاهش یا افزایش بی رویه جمعیت در یک کشور می تواند زمینه فعالیت و رشد علم جمعیت شناسی را فراهم کند.

۲۶- چند نمونه از مسائلی که انسان در زندگی اجتماعی با آن مواجه می شود را نام ببرید.

مسائلی مانند نامتنی، ترافیک، اعتیاد، آلودگی هوا، بحران آب، بیکاری، فقر، نابرابری، قانون گریزی، بحران هویت، بحران اخلاقی، بحران آگاهی و....

صفحه ۶

۲۷- در برخورد با مسایل زندگی اجتماعی چه تفاوتی بین دانش عمومی و علمی وجود دارد؟

همه کسانی که از دانش عمومی برخوردارند مشکلات انسان در زندگی اجتماعی را می شناسند و برای حل برخی از آنها راهکارهایی پیشنهاد می دهند. اما افرادی که درباره بین مسایل شناخت علمی دارند، از شناختی دقیق برخوردارند و می توانند برای آنها راه حل های صحیح پیدا کنند.

۲۸- تعارض بین دانش عمومی و دانش علمی چگونه در جامعه حل می شود؟

حل تعارض ها گاه با دست برداشتن از بخشی از ذخیره دانشی به نفع بخشی دیگر و گاه با طرح ایده های جدید انجام می شود.

۲۹- جهان های اجتماعی مختلف: بر اساس کدام ملاک، دانش علمی را تعریف می کنند؟ هویت فرهنگی خود

۳۰- جهان منجدد، علم را چگونه تعریف می کند؟ این تعریف بر مبنای کدام هویت است؟

فقط علم تجربی را دانش علمی می دانست و علوم عقلانی و وحیانی را علم محسوب نمی کرد - براساس هویت دنیوی خود

۳۱- اگر رویکرد علمی جهان منجدد به جوامع دیگری که علاوه بر علم تجربی، علوم عقلانی و وحیانی را معتبر می

دانند؛ سرایت کند، چه پیامدهایی خواهد داشت؟

در ذخیره دانشی آن جوامع، تعارضاتی پدید می آورد. در چنین شرایطی، ارتباط دوسویه دانش عمومی و دانش علمی قطع می شود، دانش علمی از رشد و رونق لازم باز می ماند و دغدغه و توان لازم برای حل مسائل و مشکلات دانش عمومی را از دست می دهد.

پاسخ سوالات متن درس یکم

❖ گفتگو کنید صفحه ۴

از بدو تولد آغاز می‌شود و تا پایان عمر ادامه دارد.

❖ پیشنهاد دهید صفحه ۷

تامین بودجه کافی برای تحقیقات بنیادی و کاربردی
آگاهی از مسائل حوزه علمی و پژوهشی کشور و تلاش در جهت رفع آن
ارتقای جایگاه نخبگان علوم انسانی و اجتماعی در مدیریت مراکز علمی کشور
ایجاد شرایط مناسب جهت شکل‌گیری اجتماعات علمی در داخل کشور
چاره‌اندیشی در مورد چالش خروج نخبگان از کشور
افزایش تعامل و ارتباط با مراکز معتبر علمی جهان

—۵—

درس دوم: علوم اجتماعی

سوالات متن - پاسخ فعالیت‌ها

نگارش: دکتر مرزده قربانعلی زاده

سرگروه علوم اجتماعی استان گیلان

مقدمه

صفحه ۹

۱- کلاس درس چگونه واقعیتی است؟

کلاس درس، هرچند از اجزاء و عناصری مانند اتاق، میزها، صندلی‌ها، دانش آموزان و معلم تشکیل شده اما خود، واقعیتی بیشتر از این اجزاء است که بر همه این عناصر تأثیر می‌گذارد.

۲- بین محیط‌های اجتماعی و کنس افراد چه ارتباطی وجود دارد؟

همه ما، تأثیر اجتماعی مثل کلاس، محله، خانواده، روستا، شهر، کشور و جهانی را که در آن زندگی می‌کنیم بر رفتار خودمان احساس می‌کنیم و در مقابل، کم و بیش متوجه تأثیر کنش‌های خودمان بر ایجاد، تداوم و تغییر این اجتماعات نیز هستیم.

۳- علوم اجتماعی را تعریف کنید.

به دانش‌هایی گفته می‌شود که اجتماعات انسانی و چگونگی اثرگذاری آنها بر کنش‌ها و شیوه زندگی ما و همچنین اثرپذیری آنها از کنش‌ها و شیوه زندگی ما را به روش علمی مطالعه می‌کنند.

فواید علوم اجتماعی

صفحه ۱۰

۴- یکی از شیوه‌های درک فواید علوم اجتماعی چیست؟

از طریق مقایسه علوم طبیعی و علوم اجتماعی

۵- موضوع مطالعه علوم طبیعی چیست؟

جهان طبیعی و پدیده‌های آن را مطالعه می‌کند.

۶- فواید علوم طبیعی را بنویسید.

این علوم با شناخت طبیعت و قوانین آن، به انسان قدرت بیش‌بینی حوادث طبیعی و بستگموری از آنها را می‌دهند و به او در استفاده از طبیعت کمک می‌کنند. علوم طبیعی و فناوری حاصل از آنها، ابزار بهره‌مندی انسان از طبیعت و همچنین وسیله غلبه او بر محدودیت‌های طبیعی‌اند.

۷- فواید علوم اجتماعی را بنویسید.

الف) به انسان‌ها امکان می‌دهند که آثار و پیامدهای پدیده‌های اجتماعی را پیش‌بینی کنند
ب) دانشمندان علوم اجتماعی تلاش می‌کنند نظم و قواعد جهان اجتماعی را کشف کنند. آنها با کشف این قواعد می‌توانند تأثیر اجتماعات بر زندگی ما را توضیح دهند. ما با شناخت قواعد زندگی در خانواده، کلاس، شهر، محله، کشور و دیگر اجتماعات، هم از فرصت‌های آنها برخوردار می‌شویم و هم از آسیب‌های احتمالی زندگی در اجتماعات مختلف در امان می‌مانیم.

ب) علوم اجتماعی زمینه فهم متقابل انسان‌ها و جوامع مختلف از یکدیگر را فراهم می‌سازند و به افزایش همدلی و همراهی انسان‌ها کمک می‌کنند.

ت) علوم اجتماعی. ظرفیت داورى درباره ارزش ها و هنجارهای اجتماعی و نقد و اصلاح آنها را دارند. علوم اجتماعی با داورى درباره پدیده های اجتماعی و انتقاد از آنها، فرصت موضع گیری اجتماعی مناسب و صحیح را برای دانشمندان فراهم می آورند

ت) علوم اجتماعی ظرفیت داورى درباره علوم طبیعی و فناوری حاصل از آن را هم دارند. علوم اجتماعی، درباره فرصت ها و محدودیت های فناوری به انسان ها آگاهی می دهند و به آنها کمک می کنند، از طبیعت و علوم طبیعی به شیوه صحیح استفاده کنند.

۸- قدرت بسن بینی در علوم اجتماعی چه تفاوتی با علوم طبیعی دارد؟

به سبب آگاهی و ارادی بودن کنش ها و سایر پدیده های اجتماعی و تنوع آنها، پیش بینی در علوم اجتماعی پیچیده تر از علوم طبیعی است.

۹- کسف نظم و قواعد زندگی اجتماعی توسط دانشمندان علوم اجتماعی چه فایده ای دارد؟

آنها با کشف این قواعد می توانند تأثیر اجتماعات بر زندگی ما را توضیح دهند. ما با شناخت قواعد زندگی در خانواده، کلاس، شهر، محله، کشور و دیگر اجتماعات، هم از فرصت های آنها برخوردار می شویم و هم از آسیب های احتمالی زندگی در اجتماعات مختلف در امان می مانیم.

..... صفحه ۱۱

۱۰- ظرفیت داورى درباره ارزش ها و هنجارهای اجتماعی و نقد آن ها توسط علوم اجتماعی چه فایده ای دارد؟

علوم اجتماعی با داورى درباره پدیده های اجتماعی و انتقاد از آنها، فرصت موضع گیری اجتماعی مناسب و صحیح را برای دانشمندان فراهم می آورند.

۱۱- علوم اجتماعی چگونه به داورى درباره علوم طبیعی و فناوری های حاصل از آن می پردازد؟

اجتماعی، درباره فرصت ها و محدودیت های فناوری به انسان ها آگاهی می دهند و به آنها کمک می کنند، از طبیعت و علوم طبیعی به شیوه صحیح استفاده کنند.

۱۲- چرا علوم اجتماعی از اهمیت بستری نسبت به علوم طبیعی برخوردارند؟

زیرا علوم اجتماعی ظرفیت داورى درباره علوم طبیعی و فناوری حاصل از آن را هم دارند. علوم اجتماعی، درباره فرصت ها و محدودیت های فناوری به انسان ها آگاهی می دهند و به آنها کمک می کنند، از طبیعت و علوم طبیعی به شیوه صحیح استفاده کنند. از این رو، علوم اجتماعی نسبت به علوم طبیعی از اهمیت بیشتری برخوردارند.

۱۳- کدام فواید در علوم اجتماعی وجود دارد که علوم طبیعی از آن برخوردار نیستند؟

الف) علوم اجتماعی زمینه فهم متقابل انسان ها و جوامع مختلف را یکدیگر را فراهم می سازند و به افزایش همدلی و همراهی انسان ها کمک می کنند.

ب) علوم اجتماعی، ظرفیت داورى درباره ارزش ها و هنجارهای اجتماعی و نقد و اصلاح آنها را دارند. علوم اجتماعی با داورى درباره پدیده های اجتماعی و انتقاد از آنها، فرصت موضع گیری اجتماعی مناسب و صحیح را برای دانشمندان فراهم می آورند

ب) علوم اجتماعی ظرفیت داورى درباره علوم طبیعی و فناوری حاصل از آن را هم دارند. علوم اجتماعی، درباره فرصت ها و محدودیت های فناوری به انسان ها آگاهی می دهند و به آنها کمک می کنند، از طبیعت و علوم طبیعی به شیوه صحیح استفاده کنند.

شاخه های علوم اجتماعی

..... صفحه ۱۲

۱۴- موضوع مطالعه علوم اجتماعی چیست؟

علوم اجتماعی، کنش های اجتماعی و پیامدهای آن؛ یعنی پدیده های اجتماعی را مطالعه می کنند.

۱۵- چرا ساخه ها و دانش های اجتماعی متفاوتی پدید آمده است؟

کنش های اجتماعی، ابعاد و انواع مختلفی دارند. برای بررسی و مطالعه این انواع و ابعاد، دانش های مختلفی به وجود آمده است؛ یعنی همان طور که بدن انسان اعضای مختلفی دارد و تخصص های گوناگونی درباره آن پدید آمده است، زندگی اجتماعی انسان نیز به دلیل اینکه ابعاد مختلف اقتصادی، سیاسی، فرهنگی و... دارد، شاخه ها و دانش های اجتماعی متفاوتی را پدید آورده است.

۱۶- چند نمونه از رشته هایی که بدیده های اجتماعی را مطالعه می کنند (شاخه های علوم اجتماعی) را نام ببرید. اقتصاد، حقوق، سیاست، تاریخ، بستان شناسی، ارتباطات، مردم شناسی، جامعه شناسی، جمعیت شناسی، زبان شناسی، مدیریت، روان شناسی اجتماعی و جغرافیای انسانی

جامعه شناسی

صفحه ۱۳

- ۱۷- جامعه شناسی یکی از شاخه های است؟ علوم اجتماعی
- ۱۸- جامعه شناسی را تعریف کنید؟ برخی جامعه شناسان، جامعه شناسی را علم شناخت «کنش اجتماعی» و بعضی آن را علم شناخت «ساختار اجتماعی» دانسته اند.
- ۱۹- منظور از جامعه شناسی خرد چیست؟
- کنش اجتماعی و سایر پدیده های اجتماعی خرد را بررسی و مطالعه می کند.
- ۲۰- منظور از جامعه شناسی کلان چیست؟
- ساختار اجتماعی و سایر پدیده های اجتماعی کلان را بررسی و مطالعه می کند.
- ۲۱- چه ارتباطی بین جامعه شناسی خرد و کلان وجود دارد؟
- جامعه شناسی خرد و کلان نیازمند به هم و مکمل یکدیگرند.

صفحه ۱۴

- ۲۲- در جامعه شناسی بر اساس کدام ملاک، رویکردهای مختلفی شکل گرفته است؟
- دوری و نزدیکی به علوم طبیعی
- ۲۳- سه رویکرد اصلی جامعه شناسی را نام ببرید.
- پوزیتیویستی-تفهیمی-انتقادی

جامعه شناسی پوزیتیویستی

- ۲۴- چرا کنت، ابتدا نام فیزیک اجتماعی را برای جامعه شناسی انتخاب کرد؟
- جامعه شناسی در آغاز شکل گیری خود در قرن نوزدهم میلادی سعی کرد به علوم طبیعی به ویژه علم فیزیک نزدیک شود. به همین دلیل آگوست کنت، بنیان گذار جامعه شناسی، ابتدا نام فیزیک اجتماعی را برای این رشته برگزید.
- ۲۵- بنیان گذار جامعه شناسی چه کسی است؟ ابتدا آن را چه نامید؟
- آگوست کنت-فیزیک اجتماعی
- ۲۶- کدام عامل، برخی جامعه شناسان را علاقه مند کرد که جامعه شناسی را به علوم طبیعی نزدیک و شبیه نمایند؟
- موفقیت های بی سابقه علوم طبیعی
- ۲۷- در کدام رویکرد، جامعه شناسی در زمره دانش های ابزاری قرار می گیرد؟ پوزیتیویستی
- ۲۸- منظور از جامعه شناسی پوزیتیویستی چیست؟

موقفيت هاي بي سابقه علوم طبيعي، برخي جامعه شناسان اين دوره را علاقه مند کرده بود که جامعه شناسي را هر چه بيشتر به علوم طبيعي نزديک و شبیه نمايند. اين رویکرد که جامعه شناسي را در زمره دانش هاي ابزارى قرار مي دهد، با نام جامعه شناسي پوزيتيويستي شناخته مي شود.

۲۹- ویژگی های جامعه شناسي پوزيتيويستي را ذکر کنید.

الف) در جامعه شناسي پوزيتيويستي، پديده هاي اجتماعي مانند پديده هاي طبيعي دانسته مي شوند و جامعه همانند طبيعت در نظر گرفته مي شود. بنابراین روش مطالعه آنها نیز يکسان دانسته مي شود.

ب) در اين رویکرد روش مطالعه جامعه همان روشي که در مطالعه طبيعت به کار گرفته مي شود، يعني روش حسي و تجربی است.

ب) همان طور که علوم طبيعي با شناخت نظم موجود در طبيعت، امکان پيش بيني، پيشگيري و کنترل طبيعت را براي انسان ها فراهم مي کند، جامعه شناسي نیز با شناخت نظم اجتماعي، به انسان ها قدرت پيش بيني، پيشگيري و کنترل جامعه را مي دهد.

۳۰- در جامعه شناسي پوزيتيويستي از کدام روش در مطالعه جامعه استفاده مي شود؟ حسي و تجربی

جامعه شناسي تفهيمي - تفسيرى

صفحه ۱۵

۳۱- در قرن ۱۹ ميلادي؛ کدام منفكران اجتماعي مدعي شدند که انسان ها مانند موجودات طبيعي نيستند و پديده هاي اجتماعي نیز با پديده هاي طبيعي متفاوت اند؟
ويلهلم ديلتاي-ماکس وبر

۳۲- ويلهلم ديلتاي و ماکس وبر را در مقايسه جهان اجتماعي و طبيعي چه ادعائي داشتند؟

مدعي شدند هر چند جهان اجتماعي همانند جهان طبيعي، نظم و قواعد خاصي دارد اما انسان ها مانند موجودات طبيعي نيستند و پديده هاي اجتماعي نیز با پديده هاي طبيعي تفاوت دارند.

۳۳- منظور از جامعه شناسي تفهيمي چيست؟

وبر معتقد بود کنش اجتماعي معنا دار است و پديده هاي معنا دار را نمي توان همانند پديده هاي طبيعي از طريق حواس مطالعه کرد، بلکه بايد معنای آنها را فهميد. اين رویکرد در جامعه شناسي به جامعه شناسي تفهيمي مشهور شد.

۳۴- رویکرد کدام منفكر اجتماعي به جامعه شناسي تفهيمي مشهور بود؟ ماکس وبر

۳۵- کدام منفكر اجتماعي معتقد بود کنش هاي اجتماعي معنا دار است؟ ماکس وبر

۳۶- براي معنا دار بودن کنش هاي اجتماعي نک مثال ذکر کنید؟

بوق زدن يك کنش انساني است. شما از ويژگي هاي بيروني و قابل مشاهده بوق، مانند طول موج و فرکانس، معنای آن را نمي فهميد اما بوق ها علي رغم ظاهر يکسان، در موقعيت هاي مختلف، معنای متفاوتي دارند. بوق زدن مي تواند به معنای سلام کردن، تشکر کردن، هشدار دادن، شادي کردن، اعتراض کردن و ... باشد. شما زماني مي توانيد بوق زدن ديگري را درک کتيد و به آن پاسخ مناسب بدهيد که معنایش را بفهميد.

۳۷- ماکس وبر، بر کدام روش را به عنوان روش ویژه علوم اجتماعي تاکيد داشت؟ روش تفهيمي

۳۸- ديدگاه ماکس وبر را در مورد روش در علوم اجتماعي شرح دهند.

وبر بر « روش تفهیمی» به عنوان روش ویژه علوم اجتماعی تأکید می کرد اما همچنان علم را به علم تجربی محدود می دانست و معتقد بود، آنچه جامعه شناسان می گویند، باید با روش تجربی اثبات شود، وگرنه ارزش علمی ندارد.

۳۹- ماکس وبر در مورد داوری آرمان ها و ارزش های اجتماعی چه دیدگاهی داشت؟

از نظر وبر جامعه شناس فقط می تواند آرمان ها و ارزش های اجتماعی را توصیف کند اما نمی تواند درباره این آرمان ها و ارزش ها داوری علمی کند، چون روش تجربی توان و ظرفیت داوری علمی ندارد.

۴۰- یک مثال ذکر کنید که دیدگاه وبر را در مورد ناتوانی جامعه شناسی در داوری آرمان ها و ارزش های اجتماعی نشان دهد؟

مثلاً جامعه شناس می تواند برای مدتی با اعضای یک گروه سیاسی زندگی کند و از این راه عقاید و ارزش های آنها را توصیف و درک کند، اما نمی تواند درباره درست یا غلط بودن این عقاید و ارزش ها داوری کند و به نقد یا اصلاح آنها بپردازد.

۴۱- چرا ماکس وبر معتقد بود جامعه شناس نمی تواند درباره آرمان ها و ارزش های اجتماعی داوری علمی نماید؟ (الف) چون آن چه جامعه شناسان می گویند، باید با روش تجربی اثبات شود، وگرنه ارزش علمی ندارد. روش تجربی نیز توان و ظرفیت داوری علمی ندارد.

(ب) زیرا از نظر وبر با این کار (داوری و نقد) جامعه شناس از دایره علم خارج می شود یا به نام علم، کار غیر علمی می کند.

جامعه شناسی انتقادی

صفحه ۱۶

۴۲- جامعه شناسی انتقادی چه زمانی بدید آمد؟ قرن بیستم

تکنه: جامعه شناسی نوزینویستی و جامعه شناسی تفهیمی در قرن ۱۹ بدید آمدند.

۴۳- منظور از جامعه شناسی انتقادی چیست؟

نوع جدیدی از جامعه شناسی به نام جامعه شناسی انتقادی « در قرن بیست پدید آمد. جامعه شناسی انتقادی بیشتر از جامعه شناسی تفهیمی از علوم طبیعی فاصله گرفت. جامعه شناسان انتقادی علاوه بر روش های تجربی و تفهیمی، روش های دیگری را نیز به رسمیت می شناسند. همین روش ها به آنها امکان می دهد که درباره ارزش ها و هنجارها داوری کنند و برای عبور از وضعیت موجود به سوی وضعیت مطلوب، راه حل هایی ارائه کنند. مهم ترین هدف جامعه شناسان انتقادی، نقد وضعیت موجود جامعه برای رسیدن به یک وضعیت مطلوب تر است. جامعه شناسی انتقادی، دو رویکرد قبلی جامعه شناسی؛ یعنی جامعه شناسی پوزیتیویستی و تفهیمی را محافظه کار می داند؛ زیرا آن رویکردها نمی توانند درباره ارزش ها و هنجارهای اجتماعی داوری کنند و به شرایط موجود تن می دهند.

۴۴- کدام یک از سه رویکرد جامعه شناسی، داوری ارزش ها و هنجارهای اجتماعی را می پذیرند؟

جامعه شناسی انتقادی

۴۵- چرا جامعه شناسی انتقادی امکان داوری ارزش ها و هنجارهای اجتماعی را دارد؟

جامعه شناسان انتقادی علاوه بر روش های تجربی و تفهیمی، روش های دیگری را نیز به رسمیت می شناسند. همین روش ها به آنها امکان می دهد که درباره ارزش ها و هنجارها داوری کنند.

۴۶- مهم ترین هدف جامعه شناسان انتقادی چیست؟

نقد وضعیت موجود جامعه برای رسیدن به یک وضعیت مطلوب تر

۴۵- جامعه شناسی انتقادی کدام رویکردهای جامعه شناسی را محافظه کار می دانند؟ علت را توضیح دهید.

جامعه شناسی پوزیتیویستی و تفهیمی

زیرا این رویکردها نمی توانند درباره ارزش ها و هنجارهای اجتماعی داوری کنند و به شرایط موجود تن می دهند.

پاسخ سوالات متن درس دوم

❖ گفتگو کنید صفحه ۱۲

پیامد مسأله اول، درک ناقص از حوزه مدیریتی خود، برنامه ریزی ناسازگار با نیازهای کشور در آن حوزه، هدر رفتن منابع، عدم تحقق اهداف، تاثیر منفی بر نخبگان دانش آموخته علوم انسانی

پیامد مسأله دوم، از دست رفتن قوه ابتکار و خلاقیت-تاثیر منفی بر سلامت روانی و اجتماعی-ایجاد مسایل اجتماعی جدید- اتلاف سرمایه های انسانی

❖ تامل کنید صفحه ۱۳

ملاک دیگر برای مقایسه رشته های علمی: معیار فایده مندی

❖ مقایسه کنید صفحه ۱۶

جامعه‌شناسی انتقادی	جامعه‌شناسی تفهیمی	جامعه‌شناسی بوزنی‌بوستی	نوع معیار
کنش های اجتماعی و معانی آن ها	کنش های اجتماعی و معانی آن ها	پدیده های اجتماعی مانند پدیده های طبیعی	چه چیزی را مطالعه می کنند؟
حسی و تجربی - تفهیمی - سایر روش ها	حسی و تجربی به همراه رویکردهای تفهیمی	حسی و تجربی	چگونه مطالعه می کنند؟
داوری ارزشی - نقد وضعیت موجود - تغییر به سمت وضعیت مطلوب	پیش بینی و کنترل پدیده های اجتماعی	پیش بینی و کنترل پدیده های اجتماعی	چه هدفی را دنبال می کنند؟